

INNOVATIVE
WORLD

ISSN: 3030-3591

ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES

SHARQ TIBBIYOT VA TABIIY FANLAR
JURNALI

Scientific Journal

- Medicine
- Pharmaceuticals
- Biology
- Chemistry
- Geology
- Agriculture

+998 33 5668868

www.innoworld.net

ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES

Volume 3, Issue 3
2026

Journal has been listed in different indexings

The official website of the journal:

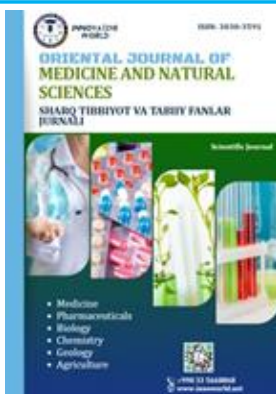
www.innoworld.net

O'zbekiston-2026

Volume 3 Issue 3 | 2026 |

Page | 2

Tel: +99833 5668868 | Tg: t.me/Anvarbek_PhD

UO'K: 616.314-002-036.22:614.4

ODONTOGEN INFEKSIYALAR TARQALISHINING KLINIK-EPIDEMIOLOGIK TAHLILI VA STOMATOLOGIK AMALIYOTDA PROFILAKTIK CHORALAR SAMARADORLIGI

Xoldorov Bekzod Oybek o'g'li¹

Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universiteti
Terapevtik stomatologiya 1-kurs ordinatori, Burhoniddin
Marg'inoniy ko'chasi 64-uy, Farg'ona shahri, O'zbekiston,
tel.: +998 95 485 00 70, e-mail: info@camuf.uz¹

Email: bekzod.xoldorov@bk.ru¹

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada odontogen infeksiyalarning tarqalishi, ularning epidemiologik xususiyatlari, xavf omillari hamda stomatologik amaliyotda uchrash darajasi klinik-nazariy va statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilindi. Odontogen infeksiyalar og'iz bo'shlig'i, tish va jag' sohasidan kelib chiqadigan yallig'lanish kasalliklari bo'lib, ular maxillofasial jarrohlik, terapevtik stomatologiya hamda umumiy tibbiyot amaliyotida muhim muammo hisoblanadi. Epidemiologik kuzatuvlarga ko'ra, odontogen infeksiyalar yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklarining asosiy qismini tashkil etadi va ayrim hududlarda barcha yiringli kasalliklarning 60–75 % gacha qismini egallaydi. Maqolada so'nggi yillarda chop etilgan ilmiy maqolalar, klinik kuzatuvlar, epidemiologik tadqiqotlar hamda dissertatsiya ishlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, odontogen infeksiyalarning rivojlanishida tish kariesi, pulpitis, periodontit, og'iz gigiyenasining yetarli darajada saqlanmasligi, immunitetning pasayishi, antibiotiklarni noto'g'ri qo'llash hamda ijtimoiy-gigiyenik omillar asosiy rol o'ynashi aniqlandi. Statistik ma'lumotlar odontogen infeksiyalar erkaklarda ayollarga nisbatan biroz ko'proq uchrashini, 20–40 yosh oralig'ida kasallanish eng yuqori bo'lishini hamda kech tashxis qo'yilgan hollarda asoratlar soni keskin ortishini ko'rsatadi. Yuz-jag' sohasining anatomik xususiyatlari infeksiyaning tez tarqalishiga sabab bo'lishi mumkin. Tahlil natijalariga ko'ra, odontogen infeksiyalarni kamaytirishda profilaktika, erta tashxis, gigiyenik ta'lim, muntazam stomatologik ko'rik hamda epidemiologik monitoring muhim ahamiyatga ega. Ilmiy-nazariy tahlillar stomatologik kasalliklarning oldini olish umumiy sog'liqni saqlash tizimining muhim yo'nalishlaridan biri ekanligini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: *Odontogen infeksiya, epidemiologiya, stomatologiya, yiringli yallig'lanish, karies, periodontit, pulpitis, maxillofasial jarrohlik.*

Kirish: Odontogen infeksiyalar stomatologik amaliyotda eng ko'p uchraydigan yiringli-yallig'lanish kasalliklari qatoriga kiradi va ular nafaqat og'iz bo'shlig'i, balki butun organizm uchun xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan patologik holat hisoblanadi. Ushbu infeksiyalar asosan tish to'qimalari, periodontal tuzilmalar hamda jag' suyaklarida rivojlanadi va o'z vaqtida davolanmagan hollarda yuz-jag' sohasining chuqur anatomik bo'shliqlariga tarqalishi mumkin.

Zamonaviy epidemiologik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, odontogen infeksiyalar yuz-jag' sohasidagi yiringli kasalliklarning asosiy qismini tashkil qiladi. Ayrim klinik kuzatuvlarda bu ko'rsatkich 70 % dan ortiq ekanligi qayd etilgan. Bu holat stomatologik kasalliklarning keng tarqalganligi, og'iz gigiyenasining yetarli darajada saqlanmasligi hamda profilaktik tadbirlarning yetarli emasligi bilan bog'liq. Odontogen infeksiyalarning rivojlanishida karies, pulpitis, periodontit, perikoronarit, alveolit va boshqa yallig'lanish kasalliklari asosiy etiologik omillar hisoblanadi. Ushbu kasalliklar vaqtida davolanmasa, infeksiya suyak to'qimasiga o'tadi, so'ngra esa yumshoq to'qimalarga tarqalib, abscess, flegmona, osteomiyelit kabi og'ir asoratlarni keltirib chiqaradi.

Epidemiologik nuqtai nazardan odontogen infeksiyalarni o'rganish sog'liqni saqlash tizimi uchun muhim hisoblanadi. Chunki bu kasalliklar nafaqat bemor sog'lig'iga, balki davolash xarajatlari, mehnatga layoqatsizlik va ijtimoiy omillarga ham ta'sir ko'rsatadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, stomatologik kasalliklar umumiy kasalliklar ichida eng ko'p uchraydigan patologiyalar qatoriga kiradi.

So'nggi yillarda antibiotiklarga chidamli mikroorganizmlar sonining ortishi odontogen infeksiyalarni davolashni yanada murakkablashtirmoqda. Noto'g'ri davolash yoki o'z-o'zini davolash natijasida infeksiya surunkali shaklga o'tishi mumkin. Shu sababli epidemiologik tahlil asosida kasallikning tarqalish qonuniyatlarini aniqlash muhim hisoblanadi.

Yuz-jag' sohasining anatomik tuzilishi ham infeksiyaning tez tarqalishiga sabab bo'lishi mumkin. Jag'lar orasidagi bo'shliqlar, fastsiyalar oralig'i hamda qon tomirlar tizimi orqali yiringli jarayon boshqa sohalarga o'tishi mumkin. Og'ir hollarda infeksiya mediastinit, sepsis yoki intrakranial asoratlarga olib kelishi mumkin.

Odontogen infeksiyalarni epidemiologik jihatdan o'rganish kasallikning yosh, jins, ijtimoiy holat, gigiyena darajasi va davolanishga murojaat qilish vaqtiga bog'liqligini aniqlash imkonini beradi. Bu esa profilaktika choralarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Mazkur maqolaning maqsadi odontogen infeksiyalar tarqalishining epidemiologik xususiyatlarini ilmiy adabiyotlar, klinik kuzatuvlar hamda statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilish, xavf omillarini aniqlash va stomatologik amaliyotda profilaktik choralar samaradorligini baholashdan iborat.

Adabiyotlar sharhi: Odontogen infeksiyalar stomatologiya va yuz-jag' jarrohligi sohasida eng ko'p o'rganilgan patologik jarayonlardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda ushbu kasalliklar tish va periodontal to'qimalardan kelib chiqadigan yiringli-yallig'lanish jarayonlari sifatida ta'riflanadi. Ko'pgina klinik tadqiqotlar odontogen infeksiyalar yuz-jag' sohasidagi yiringli kasalliklarning asosiy qismini tashkil etishini ko'rsatadi. Zamonaviy epidemiologik kuzatuvlarga ko'ra, maxillofasial sohada uchraydigan yallig'lanish kasalliklarining 60–80 % gacha qismi aynan odontogen kelib chiqishga ega.

Ilmiy manbalarda odontogen infeksiyalar etiologiyasi ko'p omilli jarayon sifatida tavsiflanadi. Eng asosiy sabab tish kariesi hisoblanadi. Karies chuqurlashganda pulpaga o'tadi, so'ngra pulpitis va periodontit rivojlanadi. Periodontit esa alveolyar

suyak to'qimasiga infeksiyaning o'tishiga sabab bo'ladi. Shu bosqichdan boshlab infeksiya yumshoq to'qimalarga tarqalib, abscess, flegmona, osteomiyelit kabi og'ir asoratlar yuzaga kelishi mumkin. Ko'plab ilmiy tadqiqotlarda odontogen infeksiyalarning 70 % dan ortig'i davolanmagan karies bilan bog'liqligi qayd etilgan.

Adabiyotlarda mikrobiologik omillar ham keng o'rganilgan. Og'iz bo'shlig'ida yuzlab turdagi mikroorganizmlar mavjud bo'lib, ularning bir qismi shartli patogen hisoblanadi. Immunitet pasayganda yoki gigiyena qoidalariga rioya qilinmaganda ushbu mikroflora patogen xususiyat kasb etadi. Tadqiqotlarga ko'ra, odontogen infeksiyalarda eng ko'p uchraydigan mikroorganizmlar streptokokklar, stafilokokklar, anaerob bakteriyalar hamda gram-manfiy tayoqchalardir. Anaerob infeksiyalar ayniqsa og'ir kechishi va tez tarqalishi bilan ajralib turadi.

So'nggi yillarda antibiotiklarga chidamli shtammlarning ortishi ilmiy adabiyotlarda alohida muammo sifatida ko'rsatilmoqda. Antibiotiklarni nazoratsiz qabul qilish natijasida mikroorganizmlarning rezistentligi ortib bormoqda. Bu esa odontogen infeksiyalarni davolashni murakkablashtiradi hamda asoratlar sonini oshiradi. Ayrim tadqiqotlarda yuz-jag' sohasidagi flegmonalar bilan kasallangan bemorlarning 30 % dan ortig'ida antibiotiklarga chidamli mikroflora aniqlangan.

Epidemiologik tadqiqotlar odontogen infeksiyalar yosh va jinsga bog'liq holda turlicha uchrashini ko'rsatadi. Ko'pchilik mualliflar 20–40 yosh oralig'ida kasallanish eng yuqori ekanligini ta'kidlaydi. Bu davrda tish kariesi, periodontal kasalliklar va travmatik omillar ko'p uchraydi. Erkaklarda kasallanish ayollarga nisbatan biroz yuqori bo'lishi ko'pincha gigiyena qoidalariga kamroq rioya qilish, zararli odatlar hamda kech murojaat qilish bilan izohlanadi.

Adabiyotlarda ijtimoiy-gigiyenik omillar ham muhim risk faktor sifatida ko'rsatilgan. Past ijtimoiy sharoit, noto'g'ri ovqatlanish, gigiyena vositalaridan foydalanmaslik, stomatologik yordamga kech murojaat qilish odontogen infeksiyalar rivojlanishiga sabab bo'ladi. Epidemiologik kuzatuvlarga ko'ra, muntazam stomatologik ko'rikdan o'tadigan aholida yiringli asoratlar kam uchraydi.

Yuz-jag' sohasining anatomik tuzilishi infeksiyaning tez tarqalishiga imkon yaratadi. Jag'lar orasidagi fastsial bo'shliqlar, qon tomirlar va limfa tizimi orqali infeksiya qisqa vaqt ichida boshqa hududlarga o'tishi mumkin. Ilmiy manbalarda submandibulyar, sublingval, bukal, pterigomandibulyar va parapharyngeal bo'shliqlarga tarqalgan infeksiyalar og'ir kechishi qayd etilgan. Ayniqsa, parapharyngeal va retropharyngeal flegmonalar hayot uchun xavfli hisoblanadi.

Ko'plab klinik tadqiqotlarda odontogen infeksiyalarni erta tashxislash muhimligi ta'kidlanadi. Dastlabki bosqichda davolangan pulpitis yoki periodontit og'ir yiringli jarayonlarning oldini oladi. Kech tashxis qo'yilgan hollarda esa bemor statsionar sharoitda davolanishga muhtoj bo'ladi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, yuz-jag' sohasidagi flegmonalar bilan kasallangan bemorlarning yarmidan ko'pi ilgari stomatologga murojaat qilmagan bo'ladi.

Ilmiy adabiyotlarda profilaktikaning ahamiyati ham keng yoritilgan. Og'iz gigiyenasiga rioya qilish, kariesni erta davolash, professional tozalash, muntazam

stomatologik nazorat odontogen infeksiyalarni sezilarli darajada kamaytiradi. Ayrim epidemiologik tadqiqotlarda profilaktik ko'riklar o'tkazilgan guruhda yiringli kasalliklar 2–3 baravar kam uchragan.

So'nggi yillarda klinik epidemiologiya usullaridan foydalanish odontogen infeksiyalarni chuqurroq o'rganish imkonini bermogda. Statistik tahlil, kuzatuv tadqiqotlari, retrospektiv ma'lumotlar asosida kasallikning tarqalish qonuniyatlari aniqlanmogda. Bu esa stomatologik yordamni rejalashtirish, profilaktika dasturlarini ishlab chiqish hamda davolash samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, ilmiy adabiyotlar tahlili odontogen infeksiyalar keng tarqalgan, ko'p omilli va og'ir asoratlar berishi mumkin bo'lgan kasalliklar guruhiga kirishini ko'rsatadi. Ularni kamaytirish uchun epidemiologik nazorat, profilaktika, erta tashxis va to'g'ri davolash asosiy yo'nalish hisoblanadi.

Natijalar: Odontogen infeksiyalar tarqalishini epidemiologik jihatdan baholash maqsadida so'nggi yillarda chop etilgan ilmiy maqolalar, klinik kuzatuvlar, dissertatsiya ishlari hamda statistik hisobotlarda keltirilgan ma'lumotlar nazariy tahlil qilindi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, odontogen infeksiyalar yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklari ichida yetakchi o'rinni egallaydi va ularning ulushi turli hududlarda 55 % dan 75 % gacha yetadi. Klinik shifoxonalarda davolangan bemorlar orasida o'tkazilgan kuzatuvlarda yiringli jarayonlar bilan yotqizilgan bemorlarning katta qismi tish kelib chiqishli infeksiya bilan bog'liq ekanligi aniqlangan.

Statistik ma'lumotlarni umumlashtirish shuni ko'rsatdiki, odontogen infeksiyalar ko'pincha davolanmagan karies, pulpitis va surunkali periodontit natijasida rivojlanadi. Turli klinik kuzatuvlar natijalariga ko'ra, yiringli asorat bilan murojaat qilgan bemorlarning taxminan 65–70 % ida oldindan davolanmagan karies yoki periodontit mavjud bo'lgan. Bu esa stomatologik kasalliklarni erta bosqichda davolamaslik infeksiyaning chuqur to'qimalarga tarqalishiga sabab bo'lishini tasdiqlaydi.

Yosh bo'yicha tahlil natijalari odontogen infeksiyalar eng ko'p 20–40 yosh oralig'ida uchrashini ko'rsatdi. Ushbu yosh davrida ish faoliyati, stress, noto'g'ri ovqatlanish, gigiyena qoidalariga to'liq rioya qilmaslik kabi omillar kasallanish darajasining yuqori bo'lishiga olib keladi. Bolalar va o'smirlar orasida odontogen infeksiyalar kamroq uchrasa-da, davolanmagan sut tishlari yoki ortodontik muammolar sababli yallig'lanish jarayonlari kuzatilishi mumkin. Keksalar orasida esa periodontal kasalliklar bilan bog'liq infeksiyalar ko'proq uchraydi.

Jins bo'yicha tahlil natijalariga ko'ra, erkaklarda odontogen infeksiyalar ayollarga nisbatan biroz ko'proq qayd etilgan. Klinik kuzatuvlarda erkak bemorlar ulushi 55–60 % atrofida bo'lgani aniqlangan. Bu holat erkaklarda zararli odatlar, gigiyenaga kamroq e'tibor berish hamda stomatologga kech murojaat qilish bilan izohlanadi. Ayollarda esa profilaktik ko'rikdan tez-tez o'tish tufayli og'ir yiringli asoratlar kamroq uchraydi. Infeksiyaning anatomik tarqalish yo'llari bo'yicha olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, odontogen yiringli jarayonlar ko'pincha pastki jag' sohasida uchraydi. Statistik kuzatuvlarda pastki jag' bilan bog'liq infeksiyalar 60 % dan ortiq holatlarda qayd etilgan. Bu holat pastki jag' suyak

tuzilishining zichligi, qon ta'minotining o'ziga xosligi hamda donolik tishlari bilan bog'liq asoratlarning ko'pligi bilan tushuntiriladi.

Yumshoq to'qimalarga tarqalgan infeksiyalar ichida submandibulyar, bukal va pterigomandibulyar bo'shliqlarning zararlanishi eng ko'p uchraydi. Klinik ma'lumotlarga ko'ra, yuz-jag' sohasidagi flegmonalarning katta qismi aynan ushbu anatomik sohalarga to'g'ri keladi. Kamroq hollarda parapharyngeal va retropharyngeal bo'shliqlarga tarqalish kuzatiladi, ammo bunday holatlar og'ir kechishi bilan ajralib turadi.

Mikrobiologik tadqiqotlar natijalari odontogen infeksiyalarda aralash mikroflora ustunligini ko'rsatdi. Eng ko'p aniqlangan mikroorganizmlar streptokokklar, stafilokokklar, bakteroidlar hamda anaerob bakteriyalar hisoblanadi. Ayrim ilmiy ishlarda anaerob mikroorganizmlar ulushi 50 % dan ortiq ekanligi qayd etilgan. Anaerob infeksiyalar tez tarqalishi, to'qimalarda nekroz chaqirishi hamda davolashga qiyin bo'lishi bilan xarakterlanadi.

Antibiotik sezgiriligini o'rganishga bag'ishlangan tadqiqotlar natijasida mikroorganizmlarning dori vositalariga chidamliligi ortib borayotgani aniqlangan. So'nggi yillarda o'tkazilgan klinik tahlillarda yiringli jarayon bilan davolangan bemorlarning taxminan uchdan bir qismida standart antibiotiklarga rezistent mikroflora aniqlangan. Bu holat noto'g'ri davolash, o'z-o'zini davolash hamda antibiotiklarni nazoratsiz qo'llash bilan bog'liq deb baholanadi.

Ijtimoiy omillarni o'rganish natijalari odontogen infeksiyalar tarqalishida gigiyena darajasi muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Muntazam ravishda tish tozalaydigan, stomatologik ko'rikdan o'tadigan va profilaktik muolajalar oladigan aholida yiringli kasalliklar ancha kam uchraydi. Aksincha, og'iz gigiyenasiga rioya qilmaydigan, shirinliklarni ko'p iste'mol qiladigan hamda stomatologga faqat og'riq paydo bo'lganda murojaat qiladigan bemorlarda asoratlar ko'proq kuzatiladi. Dissertatsiya ishlari tahlili shuni ko'rsatdiki, odontogen infeksiyalar bilan statsionar davolangan bemorlarning katta qismi kasallik boshlangandan keyin 3–5 kun o'tgach shifokorga murojaat qilgan. Kech murojaat qilish infeksiyaning chuqur to'qimalarga tarqalishiga olib keladi. Statistik kuzatuvlarda kech murojaat qilgan bemorlarda flegmona va osteomiyelit kabi og'ir asoratlar ikki baravar ko'p uchragan.

Davolash natijalarini baholash shuni ko'rsatdiki, kompleks davolash usullari qo'llanganda ijobiy natijalar yuqori bo'ladi. Jarrohlik yo'li bilan yiringni ochish, antibakterial terapiya, detoksikatsiya hamda mahalliy davolash birgalikda qo'llanganda asoratlar soni kamayadi. Profilaktik choralar qo'llanilgan hududlarda esa odontogen infeksiyalar bilan statsionar davolanish holatlari sezilarli darajada kamaygan.

Umumiy tahlil natijalari odontogen infeksiyalar keng tarqalgan, ko'p omilli va jiddiy asoratlar berishi mumkin bo'lgan kasalliklar guruhiga kirishini ko'rsatdi. Kasallikning rivojlanishida stomatologik kasalliklar, gigiyena darajasi, ijtimoiy omillar, mikrobiologik xususiyatlar hamda bemorning shifokorga murojaat qilish vaqti asosiy rol o'ynaydi. Epidemiologik ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish

stomatologik kasalliklarning oldini olish va davolash samaradorligini oshirish uchun muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Muhokama: O'tkazilgan nazariy tahlil va umumlashtirilgan statistik ma'lumotlar odontogen infeksiyalar stomatologik amaliyotda eng dolzarb muammolardan biri ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi. Epidemiologik ko'rsatkichlarning yuqoriligi ushbu kasalliklarning keng tarqalganligini, profilaktika choralarining yetarli darajada olib borilmayotganini hamda bemorlarning stomatologik yordamga kech murojaat qilishini ko'rsatadi. Yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklarining katta qismi odontogen kelib chiqishga ega ekanligi klinik kuzatuvlar natijalarida ham, ilmiy adabiyotlar tahlilida ham qayd etildi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, odontogen infeksiyalarning asosiy etiologik omili sifatida davolanmagan karies, pulpitis va surunkali periodontit yetakchi o'rinda turadi. Bu holat stomatologik kasalliklarning dastlabki bosqichida davolash yetarli darajada olib borilmasligini ko'rsatadi. Karies va pulpitisning o'z vaqtida davolanmasligi infeksiyaning periodontal to'qimalarga o'tishiga, undan keyin esa suyak va yumshoq to'qimalarga tarqalishiga olib keladi. Shu sababli odontogen infeksiyalarni kamaytirish uchun birinchi navbatda karies profilaktikasini kuchaytirish zarur.

Epidemiologik tahlil natijalari yosh omili muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. 20–40 yosh oraliq'ida kasallanishning yuqori bo'lishi ushbu yosh davrida insonning mehnat faoliyati, stress, noto'g'ri ovqatlanish hamda gigiyena qoidalariga to'liq amal qilmasligi bilan izohlanadi. Bundan tashqari, aynan shu yoshda donolik tishlari bilan bog'liq asoratlar, travmalar va periodontal kasalliklar ko'proq uchraydi. Keksalarda esa periodontal to'qimalarning atrofiyasi hamda immunitetning pasayishi infeksiyaning rivojlanishiga sabab bo'ladi.

Jins bo'yicha farqlar ham muhim epidemiologik ko'rsatkich hisoblanadi. Eraklarda odontogen infeksiyalar ko'proq uchrashi gigiyena darajasining pastligi, zararli odatlar hamda stomatologga kech murojaat qilish bilan bog'liq. Ayollarda profilaktik ko'rikdan tez-tez o'tish odati mavjudligi sababli og'ir yiringli asoratlar kamroq uchraydi. Bu holat stomatologik madaniyat darajasi kasallik tarqalishiga bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Infeksiyaning anatomik tarqalish xususiyatlari ham muhokamada muhim o'rin tutadi. Pastki jag' sohasida yiringli jarayonlarning ko'p uchrashi suyak tuzilishining zichligi, qon ta'minotining o'ziga xosligi hamda donolik tishlari bilan bog'liq yallig'lanish jarayonlarining ko'pligi bilan tushuntiriladi. Bundan tashqari, pastki jag' sohasidagi fastsial bo'shliqlar infeksiyaning tez tarqalishiga imkon yaratadi. Submandibulyar, sublingval va pterigomandibulyar sohalarning zararlanishi klinik amaliyotda eng ko'p uchraydi. Ushbu anatomik hududlarda rivojlangan flegmonalar og'ir kechishi va asoratlar berishi bilan xavflidir. Mikrobiologik omillarni tahlil qilish odontogen infeksiyalarda aralash mikroflora ustun ekanligini ko'rsatdi. Streptokokklar, stafilokokklar hamda anaerob bakteriyalar asosiy etiologik agentlar hisoblanadi. Anaerob infeksiyalarning ko'pligi kasallikning tez tarqalishiga, to'qimalarda nekroz rivojlanishiga hamda

umumiy intoksikatsiya belgilari paydo bo'lishiga olib keladi. Bu esa davolashni murakkablashtiradi va statsionar sharoitda davolash zaruratini oshiradi.

So'nggi yillarda antibiotiklarga chidamlilik muammosi odontogen infeksiyalarni davolashda jiddiy qiyinchilik tug'dirmoqda. Noto'g'ri tanlangan antibakterial preparatlar yoki ularni nazoratsiz qo'llash natijasida mikroorganizmlar rezistentlik hosil qiladi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, antibiotiklarga chidamli mikroflora aniqlangan bemorlarda davolash muddati uzoqroq davom etadi va asoratlar ko'proq kuzatiladi. Shu sababli davolashni boshlashdan oldin mikrobiologik tekshiruv o'tkazish muhim hisoblanadi.

Ijtimoiy va gigiyenik omillarni muhokama qilish shuni ko'rsatadiki, og'iz gigiyenasiga rioya qilish darajasi odontogen infeksiyalar tarqalishida hal qiluvchi omillardan biridir. Muntazam ravishda tish tozalash, profilaktik ko'rikdan o'tish hamda stomatologik kasalliklarni erta davolash infeksiyaning oldini oladi. Aholining stomatologik savodxonligi past bo'lgan hududlarda yiringli asoratlar ko'proq uchraydi. Bu esa profilaktik dasturlarni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi. Kech murojaat qilish muammosi ham muhokamada muhim o'rin egallaydi. Ko'plab klinik kuzatuvlarda bemorlar og'riq kuchaygandan keyingina shifokorga murojaat qilishi aniqlangan. Kasallik boshlangandan keyin bir necha kun o'tgach murojaat qilgan bemorlarda infeksiya allaqachon yumshoq to'qimalarga tarqalgan bo'ladi. Bu esa jarrohlik aralashuvini talab qiladi va davolash jarayonini murakkablashtiradi. Shuning uchun aholini erta murojaat qilishga o'rgatish profilaktikaning muhim qismi hisoblanadi.

Davolash natijalarini tahlil qilish kompleks yondashuv eng samarali ekanligini ko'rsatdi. Jarrohlik yo'li bilan yiringni ochish, antibakterial terapiya, yallig'lanishga qarshi dori vositalari hamda umumiy mustahkamlovchi davolash birgalikda qo'llanganda yaxshi natija beradi. Faqat dori vositalari bilan davolash ko'pincha yetarli bo'lmaydi, chunki yiringli o'choqni mexanik ravishda bartaraf etish zarur.

Profilaktika choralarining samaradorligi ham muhokama natijasida tasdiqlandi. Muntazam stomatologik ko'rik, professional gigiyena, kariesni erta davolash hamda gigiyenik ta'lim berish odontogen infeksiyalar sonini sezilarli darajada kamaytiradi. Epidemiologik kuzatuvlarda profilaktika dasturi joriy qilingan hududlarda statsionar davolanish holatlari kamaygani aniqlangan.

Shunday qilib, muhokama natijalari odontogen infeksiyalar ko'p omilli kasallik bo'lib, uning rivojlanishida biologik, gigiyenik, ijtimoiy va tashkiliy omillar birgalikda ishtirok etishini ko'rsatadi. Ushbu kasalliklarni kamaytirish uchun profilaktika, erta tashxis, to'g'ri davolash hamda epidemiologik nazoratni kuchaytirish zarur.

Xulosa: O'tkazilgan ilmiy-nazariy va epidemiologik tahlil natijalari odontogen infeksiyalar stomatologiya amaliyotida eng ko'p uchraydigan yiringli-yallig'lanish kasalliklari qatoriga kirishini ko'rsatdi. Ushbu kasalliklar asosan davolanmagan karies, pulpitis, periodontit hamda og'iz gigiyenasiga yetarli darajada rioya qilmaslik natijasida rivojlanadi. Statistik ma'lumotlar odontogen infeksiyalar yuz-jag' sohasidagi yiringli jarayonlarning asosiy qismini tashkil etishini hamda

ayniqsa 20–40 yosh oralig'ida ko'proq uchrashini tasdiqladi. Erkaklarda kasallanish darajasining biroz yuqori bo'lishi gigiyena darajasi pastligi va stomatologga kech murojaat qilish bilan bog'liq ekanligi aniqlandi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, infeksiyaning tez tarqalishiga yuz-jag' sohasining anatomik tuzilishi, aralash mikroflora, ayniqsa anaerob bakteriyalar mavjudligi hamda antibiotiklarga chidamlilik muhim ta'sir ko'rsatadi. Kech tashxis qo'yilgan hollarda flegmona, osteomiyelit va umumiy intoksikatsiya kabi og'ir asoratlar rivojlanishi ehtimoli ortadi. Profilaktik choralar, xususan muntazam stomatologik ko'rik, og'iz gigiyenasiga rioya qilish, kariesni erta davolash hamda aholining stomatologik savodxonligini oshirish odontogen infeksiyalarni kamaytirishda eng samarali usullar hisoblanadi. Epidemiologik nazorat va kompleks davolash usullarini qo'llash kasallanish darajasini pasaytirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Peterson, L. J., Ellis, E., Hupp, J. R., & Tucker, M. R. (2014). Contemporary Oral and Maxillofacial Surgery. St. Louis: Mosby.
2. Neville, B. W., Damm, D. D., Allen, C. M., & Chi, A. C. (2016). Oral and Maxillofacial Pathology. Elsevier.
3. Topazian, R. G., Goldberg, M. H., & Hupp, J. R. (2002). Oral and Maxillofacial Infections. Saunders.
4. Hupp, J. R., Ellis, E., & Tucker, M. R. (2013). Contemporary Oral and Maxillofacial Surgery. Elsevier.
5. Little, J. W., Falace, D. A., Miller, C. S., & Rhodus, N. L. (2018). Dental Management of the Medically Compromised Patient. Elsevier.
6. Greenberg, M. S., & Glick, M. (2015). Burket's Oral Medicine. PMPH.
7. Shafer, W. G., Hine, M. K., & Levy, B. M. (2012). Shafer's Textbook of Oral Pathology. Elsevier.
8. Marx, R. E., & Stern, D. (2012). Oral and Maxillofacial Pathology: A Rationale for Diagnosis and Treatment. Quintessence.
9. Fonseca, R. J. (2017). Oral and Maxillofacial Surgery. Elsevier.
10. Newman, M. G., Takei, H., Klokkevold, P. R. (2019). Carranza's Clinical Periodontology. Elsevier.
11. Lindhe, J., Lang, N. P. (2015). Clinical Periodontology and Implant Dentistry. Wiley.
12. Cawson, R. A., Odell, E. W. (2017). Cawson's Essentials of Oral Pathology. Elsevier.
13. Regezi, J. A., Sciubba, J. J. (2016). Oral Pathology: Clinical Pathologic Correlations. Elsevier.
14. Scully, C. (2013). Oral and Maxillofacial Medicine. Churchill Livingstone.
15. Brook, I. (2013). Microbiology and management of odontogenic infections. Oral Surgery Journal.
16. Flynn, T. R. (2011). Severe odontogenic infections. Journal of Oral Surgery.
17. Peterson, L. J. (2012). Principles of management of maxillofacial infections. Mosby.